

О. Ю. Кудріна,

кандидат економічних наук

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

РЕГІОНАЛЬНА ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА: ЕЛЕМЕНТИ ТЕОРІЇ, ЛОГІКИ ТА ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ

Постановка проблеми. Перед тим, як навести різні наукові підходи щодо регіональної промислової політики, треба пригадати, що в науці існують певні вимоги до визначення термінів. Це, зокрема, об'єктивність, чіткість визначення, завершеність пояснення. Не менш важливою вимогою є категорійна відповідність терміна і слова, від якого він походить, що не можуть належати до різних категорій.

Виходячи із цього, можна дійти висновку, що регіональна політика повинна означати, перш за все, політику, яка у визначенні має бути уточнена ознаками, що відрізняють її від інших видів політики.

Порушення цих основоположних формально-логічних заповідей закономірно призводить до помилкових уявлень щодо природи регіональної політики. Нижченаведені приклади різнопланових наукових доробок – наочний приклад існування виокремленої закономірності.

Аналіз досліджень та публікацій. Розвиток промисловості органічно пов'язаний з територіальною трансформацією продуктивних сил. Тому виважена промислова політика регіонів є однією із найважливіших передумов забезпечення економічної стабільності України. В цьому плані високої оцінки заслуговують праці сучасних українських науковців: О. Амоші [1], З. Варналія, В. Гейця, Б. Данилишина, М. Долішнього, М. Чумаченка, Б. Буркинського, Є. Степанова, С. Злупка, Д. Стеценка, І. Лукінова, І. Михасюка, П. Беленького, В. Пили, А. Спіфанова, І. Сала, С. Соколенка, Л. Яковенко та інших.

Метою статті є розкриття елементів теорії, логіки та понятійного апарату регіональної промислової політики як системи з позиції методології системного аналізу.

Викладення основного матеріалу. Формування регіональної промислової політики в Україні стало можливим із прийняттям Концепції державної регіональної політики, схваленої Указом Президента України від 25 травня 2001 року N 341/2001 [9].

Уперше за роки незалежності України на державному рівні визначено основні засади державної регіональної політики на довгостроковий період. Указом Президента України ухвалено Стратегію економічного та соціального розвитку України „Шляхом європейської інтеграції” на 2004–2015 роки, в якій є окремий розділ: „Здійснення активної державної регіональної політики” [10].

Основна ідея Концепції державної промислової політики – створення конкурентоспроможного промислового комплексу постіндустріального типу, здатного в умовах глобалізації вирішувати головні завдання високотехнологічної держави. Прийняття цього документа, в розробці якого важливу роль відіграло Міністерство промислової політики України, створило необхідні передумови для конкретизації стратегічної мети, основних напрямів та інструментів ринкових перетворень у національному промисловому комплексі.

Згідно указу Президента України „Про Концепцію державної промислової політики” – державна промислова політика є „важливою складовою загальнодержавної політики, яка спрямована на досягнення промисловістю якісно нового рівня розвитку, посилення промислового потенціалу держави, задоволення потреб населення, зростання обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності промислової продукції” [11].

Розробка концепції регіональної політики в Україні, на жаль, набула характеру чергової „кампанії” слідом за розробкою концепції адміністративної, муніципальної реформи тощо. Поки що єдиний результат цієї діяльності – кілька проектів концепцій державної регіональної політики України, автори яких намагаються, серед іншого, визначити поняття регіональної політики, сформулювати її мету, зміст тощо. Відповідно до проекту, розробленого Комісією з розробки концепції державної регіональної політики, державна регіональна політика – це система заходів, що здійснюється органами державної влади з метою здійснення управління політичним, економічним та соціальним розвитком регіонів і територіально-адміністративних одиниць.

На нашу думку, запропоноване визначення є не зовсім вдалим з наступних причин:

1. Термін „державна регіональна політика” передбачає, що це є політика виключно держави, в той час як загальноприйнятою є теза, відповідно до якої регіональна політика є єдністю державної та місцевої регіональної політики. Тому з точки зору структури регіональної політики є підстави говорити про державну регіональну політику та місцеву регіональну політику.

2. Аналіз даного визначення приводить до висновку, що питання суб'єкта та об'єкта регіональної

політики у аналізованій Концепції слід уточнити. Її автори суб'єктом регіональної політики бачать виключно „органи державної влади”, залишаючи поза увагою інших потенційних суб'єктів, перш за все – органи місцевого самоврядування, громадські організації, суб'єкти підприємницької діяльності і, на кінець, безпосередньо населення регіонів.

3. Фахівці справедливо стверджують про зростання напруженості на лінії „регіон-центр-регіон” та боротьбу регіональних політичних і фінансово-промислових еліт за вплив на прийняття рішень у центрі.

Очевидно, що важливим елементом національної безпеки будь-якої держави, включно України, є недопущення територіальної дезінтеграції, тобто ефективність регіональної політики визначається тим, наскільки вдалося досягти і підтримувати компроміс між регіональними інтересами держави і місцевими інтересами самого регіону. Об'єднаною ідеєю і державної, і місцевої регіональної політики є стабільність між- і внутрішньо-регіональних відносин.

4. Метою будь-якої політики є формулювання і досягнення інтересів певних суб'єктів. Це відноситься і до регіональної політики, яка повинна полягати у максимальній і довгостроковій гармонізації інтересів держави і регіонів. Мета регіональної політики – звести до мінімуму ті нерівності, які створюють ґрунт для виникнення соціальних конфліктів, заважають соціально-економічному розвитку держави в цілому або її частин, чи груп держав (наприклад, країн – членів певної міжнародної організації).

В останнє десятиліття регіоналісти відмовляються від планів відтворення у відсталих регіонах індустріальної структури, характерної для регіонів-лідерів. Найбільш популярною стала концепція порівняльних регіональних переваг, відповідно до якої кожний регіон прагне до максимізації регіонального економічного доходу на основі активізації тих галузей, в яких концентруються найбільш розвинуті і надлишкові в даному регіоні фактори виробництва.

Тому прагнення органів державної влади полягає в реалізації цієї ідеї через промислову політику, що базується на реформуванні системи управління промисловістю, подолання диспропорцій у промисловому виробництві, створення сприятливих умов економічного розвитку для суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності, повному та ефективному використанню наявного наукового потенціалу й подальшому його розвитку для підвищення конкурентоспроможності промислового виробництва.

Регіональна промислова політика є системою взаємовідносин між територіальними органами влади і господарюючими суб'єктами з приводу забезпечення ефективної роботи підприємств регіону, за рахунок підвищення інноваційної активності і конкурентоспроможності виробництва з метою розширення

промислового комплексу в інтересах підвищення добробуту громадян.

Регіональна промислова політика є частиною державної промислової політики і визначається, передусім, загальнодержавними пріоритетами в підтримці галузей промисловості.

Упродовж 1990-х років у світі сталася корінна зміна моделей промислової політики. На зміну традиційній промисловій політиці, що ставить метою створення і розвиток „пріоритетних” галузей економіки, прийшла нова промислова політика, орієнтована на сприяння зростанню конкурентоспроможності національних компаній-виробників. Відповідно, змінилися форми і інструменти проведення промислової політики. Для традиційної моделі промислової політики були характерні методи прямого державного втручання в економічні процеси: опора на бюджетне субсидування і кредитування підприємств пріоритетних галузей; регулювання цін на сировину і енергію, тарифів природних монополій; вироблення захисних механізмів в зовнішній торгівлі.

Нова промислова політика припускає створення умов, сприяючих реалізації підприємницької ініціативи, організацію підтримки інвестиційних проектів (переважно в інноваційній сфері), вдосконалення інформаційної і транспортної інфраструктури, забезпечують загальне зростання економічного потенціалу країни або регіону і підвищення їх привабливості для інвесторів.

Нині склалася загальна для усіх регіонів необхідність державної участі в реструктуризації українського виробничого апарату, структурної адаптації, стабілізації відтворювальних систем, як на федеральному, так на регіональному рівні, оскільки самі по собі ринкові механізми не здатні вивести з кризи виробничу сферу.

Промислова політика регіону має бути побудована індивідуально, враховуючи тип регіону, види господарюючих суб'єктів, критерії вибору пріоритетних галузей промислового виробництва, міру державної дії і інші чинники.

Регіональна промислова політика – політика, спрямована на зменшення територіальних диспропорцій, у тому числі відновлення і розвиток промислового потенціалу в депресивних регіонах і малих містах; узгодження із загальнодержавними пріоритетами потреб формування регіональних і міжрегіональних промислових комплексів, створюваних для розв'язання соціально-економічних, екологічних та інших проблем регіонів; розвиток міжрегіональної виробничої кооперації. Концепція державної промислової політики [10].

Деякі автори, втім, необґрунтовано звужують поняття регіональної промислової політики до економічних функцій держави. Таку позицію Романюк С. А. аргументує тим, ... що навіть у тих випадках, коли

йдеться про неекономічні сфери, механізм забезпечення все одно спирається на фінансово-економічні важелі [13].

Артамонов Е. А. розглядає промислову політику регіону, як систему управління чинниками промислового виробництва для підвищення його ефективності в поточному періоді і формування структури промисловості, сприяючої підтримці розширеного відтворення в майбутньому [2].

Наведене вище визначення Артамонова Е. А. має низку спірних аспектів. Виходячи із запропонованого тлумачення, начебто треба вважати промислову політику лише способом управління чинниками промислового виробництва. Однак такий підхід не є об'єктивним відображенням діючої ситуації. Сказати, що промислова політика являє собою заходи з управління чинниками – певною мірою алогічне й складно уявлене твердження. Скоріше за все промислова політика в своїй основі полягає в впливі на певні процеси, що відбуваються у промисловості.

Окрім того, дещо заплутаною видається друга частина аналізованого речення: ... система ... формування структури промисловості, сприяючої підтримці розширеного відтворення... (?). Вочевидь, складно зрозуміти, про що взагалі йдеться.

Тарасенко Ю. Г. вважає, що регіональна промислова політика сприяє раціональному розміщенню промислового виробництва, вирівнюванню промислового потенціалу регіонів, комплексному використанню ресурсів промислового росту, ефективній регіональній організації промислового виробництва, вирішенню територіальних екологічних проблем та зміцненню всієї економіки держави [14].

Безумовно, якщо розглядати позицію Тарасова Ю. Г. щодо цілей регіональної промислової політики – то її можна визнати майже беззаперечною. Проте якщо поставити питання про сутність регіональної промислової політики з позицій загальноприйнятих формально-логічних правил конструювання економічних термінів, – то в цьому плані тлумачення розгляданого автора не є бездоганним. Основний його мінус, як на нас, тлумачення Тарасова Ю. Г. не містить власне ознак самого визначення.

Аналогічні спірні моменти містить підхід Макаренка І. О., який стверджує, що регіональна промислова політика – взаємозв'язана сукупність цілей промислового розвитку та способів їх досягнення, заснована на ранжуванні повноважень в області управління промисловим регіоном між центральними та регіональними органами влади з метою ефективного використання географічних, природних, економічних та інших переваг регіону [7].

Таказова М. Т. звертає увагу на регіональну промислову політику як на комплекс економічних, політичних і організаційних заходів, які реалізуються

у внутрішньому та зовнішньому середовищі регіону та необхідних для підвищення ефективності чинників виробництва, зниження політичних та соціальних витрат структурної адаптації соціально-економічного комплексу регіону [15].

При цьому, Таказова М. Т. залишає поза поля зору той факт, що здійснювані політичні заходи на загальнодержавному й регіональному рівнях не належать до числа заходів промислової політики, яка априорі є сферою економічного управління.

Більше того, виокремлення внутрішнього та зовнішнього середовища регіону як структурних елементів запропонованого даним автором поняття також видається доволі сумнівним. Якщо брати до уваги, що промислова політика – це те ж саме що і державна промислова політика, то поділ середовищ регіону на внутрішнє та зовнішнє у їхньому семантичному відриві позбавлений логічного підґрунтя.

Не є безспірним щодо визначення регіональної промислової політики й підхід Чумаченко М. Г., який під розгляданим явищем розуміє діяльність влади на регіональному рівні... Цій діяльності притаманний розподіл функцій між центром і регіонами. Вчений вважає, що регіональна політика має економічну, соціально-політичну, науково-технічну, гуманітарну, національну, управлінську, демографічну, зовнішньоекономічну складові [16].

З одного боку, словосполучення „діяльність влади” не розкриває суті здійснюваних на регіональному рівні заходів із регулювання промисловістю. З іншого боку, складно уявити соціально-політичні та національні складові у якості напрямків діяльності регіональної промислової політики. І, нарешті, говорити про розподіл функцій влади між центром та регіонами у сфері здійснення промислової політики навряд чи є правильним. Насамперед, треба пам'ятати, що промислова політика – це парафія державно-владного впливу. Держава реалізує заходи з регулювання промисловості на загальнодержавному рівні, проте в регіональному масштабі місцева влада не має якихось окремих, власних повноважень щодо регулювання промисловості (хоча, переконані, це є недоліком механізму вітчизняного управління і промисловістю, й економікою загалом), проте виконує делеговані їй із боку центральних органів влади повноваження. Тому говорити сьогодні про розподіл владних функцій щодо управління промисловістю між центром та регіонами недоречно.

Захарченко В. І. розкриває регіональну промислову політику держави як системне явище представлене сукупністю дій держави, спрямованих на вирівнювання умов діяльності регіонів, підвищення їх економічної ефективності, оптимальне використання регіональних ресурсів. Мета регіональної промислової політики – об'єднання галузевих і

місцевих механізмів впливу для забезпечення ефективного функціонування і розвитку промисловості. Промислова політика регіону повинна передбачати збереження територіальної цілісності країни та її геополітичну стабільність, взаємну ув'язку на рівні регіонів всіх інших складових державної політики, цілеспрямовану діяльність органів державної влади щодо стимулювання розвитку регіонів з акцентом на їх власний потенціал, зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів і подолання хронічної депресивності окремих з них, формування регіональної територіальної структури господарства, зниження екологічних ризиків, розвиток міжрегіональної виробничої кооперації при сприянні органів регіонального управління, залучення для розвитку промисловості як державних, так і регіональних ресурсів [6].

Не зважаючи на принципову правильність даного підходу до визначення регіональної політики, все ж у нас є одне зауваження до нього: дещо сумнівним видається твердження Захарченко В. І. про те, що діяльність держави має бути спрямована на вирівнювання умов діяльності регіонів. Так звана «уравніловка» регіонів априорі не може мати місця, оскільки за економічними, соціальними, інфраструктурними й іншими показниками регіони є абсолютно різними, а подекуди – діаметрально протилежними. Різні регіони традиційно й історично мають різні умови господарювання, а тому стверджувати про цілеспрямовану державного впливу на вирівнювання регіонів – навряд чи можливо.

У розгляданому контексті слід визнати логічно обґрунтованою позицію Буркинського Б. В. і Степаненко Є. Ф., котрі стверджують, що регіональна промислова політика є складовою частиною державного аналога, але разом з цим, до неї пред'являються специфічні вимоги і обмеження. Зокрема, вона, на думку зазначених економістів, визначається виходячи з напрямів і темпів соціально-економічного розвитку регіону, розміру його бюджету, характеристик внутрішнього конкурентного середовища, екологічної ситуації, ресурсного потенціалу, а також з урахуванням власної інвестиційної політики (яка одночасно є і джерелом формування, і основним напрямом регіональної промислової політики) [4].

Слід сказати, що, не зважаючи на логіку в міркуванні Буркинського Б. В. і Степаненко Є. Ф., представлене даними фахівцями визначення, як ми вважаємо, також не позбавлене дискусійних аспектів, і основний із них – відсутність чіткості поняття й всеосяжності охоплюваних ним характеристик досліджуваного поняття.

Аналогічні недоліки мають й нижченаведені наукові позиції.

Так, Райнін І. Л. й Волик І. М., проаналізували протягом останнього десятиріччя високу територі-

альну диференціацію рівнів розвитку промисловості у регіонах України, що була частково отримана країною у спадок після розпаду СРСР, практично не змінювалася ні за структурою регіонів-лідерів та регіонів-аутсайдерів, ні за амплітудою розбіжностей між максимальними й мінімальними значеннями показника обсягу промислової продукції у розрахунку на одну особу. Отже державна промислова політика та промислова політика регіонів України у період відносно стабільного економічного зростання країни не забезпечили збалансований територіальний інноваційно спрямований розвиток індустріального сектору економіки.

Основні потреби ефективного використання індустріальних факторів у процесі системного реформування національної економіки обумовлюють необхідність розробки й впровадження нових методологічних підходів щодо формування державної промислової політики України та регіональної промислової політики з урахуванням впливу процесів економічної глобалізації та динамічного створення нових якісних ознак індустріального виробництва, які притаманні ХХІ століттю [12].

Зважаючи на слабкі сторони та переваги наукових точок зору стосовно природи явища регіональна промислова політика, вважаємо доцільним виділити підхід Вторушиної Т. М., яка при аналізі регіональної промислової політики, як нам видається, виводить найбільш влучне визначення розглядаваної понятійної категорії – це система стосунків між територіальними органами влади і господарюючими суб'єктами з приводу забезпечення ефективної роботи підприємств регіону, за рахунок підвищення інноваційної активності і конкурентоспроможності виробництва з метою розширення промислового комплексу в інтересах підвищення добробуту громадян.

Очевидно, що істотний вплив на темпи і пропорції змін в промислових комплексах регіонів робить їх галузева і територіальна структура, а також заходи підтримки, що робиться регіональними органами влади [5].

Регіональна промислова політика має здійснюватись у межах єдиного правового простору країни і передбачає існування суб'єктивно-об'єктивних відносин між державою і регіонами. На всіх рівнях регіональна промислова політика виступає як полі-структурна категорія і охоплює основні сфери життєдіяльності суспільства: економічну, фінансову, податкову, соціальну, екологічну тощо.

Інструментами регіональної промислової політики можуть виступати такі класичні способи підтримки і розвитку підприємств як державні і регіональні замовлення, трансфертні платежі тощо. У узагальненому вигляді регіональна промислова політика має бути побудована індивідуально залежно від типу

господарюючого суб'єкта (проблемні підприємства, стабільні підприємства, підприємства-лідери). Модель формування і реалізації промислової політики регіону повинна розроблятися на основі галузевого підходу (галузевий підхід передбачає, що у якості об'єкта промислової політики розглядаються підприємства галузей, що роблять основний вклад в створення валового регіонального продукту).

Цілі регіональної промислової політики і цілі соціально-економічного розвитку регіону повинні бути пов'язані між собою, причому перші носять вторинний, підлеглий характер по відношенню до загальних цілей розвитку.

Цілі можуть носити як оперативний, так і стратегічний характер, що означає необхідність виявлення не тільки існуючих, але і прогнозованих проблем комплексного соціально-економічного розвитку регіону.

Сучасна глобальна економічна криза, продуцирована кризою фінансової системи, котра поєднує всі розрізнені кризові процеси та за своїм характером є структурною кризою, що відображає серйозні диспропорції в економіці. Розглядані диспропорції викликані невідповідністю її виробничої, продуктової структури (співвідношення виробництва і сфери послуг, державного і приватного сектора, оборонного і цивільного секторів тощо) та структури кінцевого попиту.

В основу моделі системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону покладено тезу, що будь-якій соціально економічній системі відповідає певна технологія управління. Діагностика і попереджувальна санація в ході реалізації стратегії управління є як технологією, так і організацією.

В антикризовому управлінні провідне місце повинна займати концепція рефлексії, яка на ранніх стадіях розвитку кризових ситуацій виступає методологічною основою моделі, що пов'язує сучасні альтернативні мікроекономічні теорії і динамічну економічну дійсність.

Враховуючи вищезазначене, можна дійти і такого висновку: цілі промислової політики, так само як і інструменти їхньої реалізації, мають бути розділені і чітко визначені по рівням управління; державна промислова політика повинна відповідати цілям і завданням держави, і, отже, функцією останнього являється її виконання.

Втілення в життя інвестиційної стратегії у сфері промислової політики повинне забезпечувати рішення наступних задач, таких як: збереження найбільш цінних елементів накопиченого науково-технічного потенціалу і його застосування для розвитку української промисловості; виявлення, розвиток і використання її порівняльних конкурентних переваг і послідовне подолання її недоліків; ліквідація деформацій, які

склалися, в галузевій, внутрішньогалузевій і виробничій структурах, що виражаються в технічному і технологічному відставанні нашої індустрії; насичення внутрішнього ринку вітчизняною продукцією відповідно до об'єму структурного попиту; створення власної ніші на світовому ринку для української продукції; регіональна промислова політика націлена на задоволення потреб підприємств регіону і є складовою частиною державного аналога; сукупність інвестиційних програм підприємств регіону визначає формування усіх інших функціональних політик регіональних органів управління; регіональна промислова політика створює своїм підприємствам протекційні умови, мінімізуючи конкуренцію; критерієм вибору місцевих підприємств для підтримки служить висока ефективність виробництва, а інструментом підтримки – компенсація побічних ефектів; завдання регіональної промислової політики – підвищення продуктивності праці; стратегічним напрямом регіональної промислової політики є підтримка місцевих стабільно працюючих підприємств.

У процесі розробки регіональної політики велике значення має аналіз чинних тенденцій та закономірностей розвитку окремих регіонів, вимірювання та оцінка рівнів використання їхніх соціально-економічних потенціалів, оцінка ефективності функціонування матеріального та нематеріального виробництва, виявлення специфіки та масштабів індивідуального споживання. Такий аналіз може також служити інформаційною основою для перерозподілу сукупного суспільного продукту та національного прибутку.

Для здійснення регіональної політики та побудови господарства потрібний соціально-економічний аналіз у таких напрямках: комплексна оцінка дійсного соціально-економічного потенціалу регіону, виявлення джерел та масштабів розвитку, визначення та оцінка варіантів перспективного соціально-економічного розвитку регіону.

Таким чином, однією з найважливіших задач розробки регіональної політики є визначення перспектив розвитку кожного регіону, його цільової функції з загальнодержавних позицій, враховуючи те, що економіка України є єдиний народногосподарський комплекс. Ці перспективи, враховуючи пріоритети у розвитку окремих регіонів, повинні виявлятися на основі раціоналізації розміщення продуктивних сил країни і виражатися передусім у визначенні та систематичному уточненні спеціалізації регіону. Складовою частиною регіональної політики є державні регіональні програми, які реалізуються у масштабі країни, окремих областей, систем розселення. Виконання таких програм має забезпечуватися спеціальними фондами регіонального розвитку та протекційністю політикою держави стосовно окремих регіонів (надання пільг, розподіл фінансових коштів тощо).

Відштовхуючись від вищевикладеного, вважаємо необхідним надати своє авторське бачення поняття регіональна промислова політика.

Регіональна промислова політика – система заходів, що здійснюються в рамках загальноекономічної політики держави у межах адміністративно-територіальних одиниць, спрямованих на прогресивні зміни в механізмі функціонування й результативності промислових підприємств регіону відповідно до цілей та завдань регіонального розвитку, а також стратегічних національних пріоритетів.

В літературі поряд із поняттями „промислова політика”, „державна промислова політика”, „регіональна політика”, „регіональна промислова політика” використовується термін „економічна політика”.

У науковій літературі зустрічаються різні визначення поняття „економічна політика”. Економічна політика, як стверджує Брегеда А. Ю., – це свідомо, цілеспрямована діяльність державних органів, політичних партій та суспільних організацій в економічній сфері, що здійснюється в інтересах суспільства [3].

Деякі вітчизняні дослідники відмічають, що економічна політика формується як суб’єктивний процес, наповнений нормативними рішеннями, які приймають суб’єкти всіх рівнів вертикальної державної структури відповідно до кола інструментів і визначених цілей, необхідних для їх досягнення [8].

З вищенаведених визначень економічної політики випливає, що істотних розбіжностей в плані розуміння цього терміну не існує. Економічна політика – це заходи, які вживаються і спрямовуються на вирішення економічних проблем. Держава як господар в особі своїх органів (законодавчої й виконавчої влади всіх рівнів) свідомо ставить економічні цілі, завдання на певний період часу й організовує їх реалізацію. Для цього використовуються різноманітні економічні й адміністративно-правові методи, засоби (важелі), які в сукупності становлять державний механізм управління економікою.

Економічна політика держави являє собою багатовимірний, складний і динамічний процес. Економічна політика – це державна діяльність органів законодавчої влади й управління, які визначають мету, завдання, пріоритети та методи і засоби їх досягнення в економіці, тобто економічна політика є система заходів і організаційно оформлених дій держави.

Економічна політика за своєю природою може відповідати об’єктивному процесу функціонування та розвитку економіки, стимулюючи її. Однак, з іншого боку, економічна політика може суперечити об’єктивним процесам функціонування та розвитку економіки, створювати кризову ситуацію. Прикладом є криза в Україні та інших країнах СНД.

Водночас, політика може бути і гнучкою: залежно від конкретної ситуації змінювати пріоритетність

напрямків розвитку економіки, сприяти об’єктивному процесу економічного розвитку, чи, навпаки, протидіяти йому.

Підбиваючи підсумки наукового аналізу, можна зробити декілька висновків.

1. Економічна політика держави являє собою поняття загального порядку, складовими частинами якого виступають і промислова політика (державна промислова політика), і регіональна політика, й регіональна промислова політика.

Оскільки регіональна політика виступає синергетичним поєднанням державної та місцевої (регіональної) політики, тому з позицій структури регіональної політики можна вести мову окремо про державну політику та окремо про місцеву політику, об’єктом впливу обох яких є регіон.

Таким чином, поняття „державна регіональна політика” за своїм об’ємом є вужчим, ніж поняття „регіональна політика”. Державна регіональна політика поряд із політикою місцевої влади, спрямуванням котрої так само виступає регіон, є однією із складових регіональної політики.

Натомість, регіональну промислову політику не можна семантично розглядати як беззаперечний структурний елемент регіональної політики. Регіональна промислова політика є частиною державної промислової політики і визначається, передусім, загальнодержавними пріоритетами в підтримці галузей промисловості. Регіональна промислова політика являє собою систему взаємовідносин між територіальними органами влади і господарюючими суб’єктами з приводу забезпечення ефективної роботи підприємств регіону.

2. Метою сучасної регіональної політики має бути гармонізація інтересів держави і регіонів, зведення до мінімуму нерівностей, що слугують підґрунтям соціальних конфліктів, утруднюють соціально-економічний розвиток держави.

Теперішня регіональна політика має бути визначена як система заходів, спрямованих забезпечення збалансованого розвитку регіонів за рахунок максимально ефективного використання наявних внутрішніх і залучення зовнішніх ресурсів.

3. В умовах хронічного дефіциту внутрішніх ресурсів плани відтворення в індустріально відсталих регіонах індустріальної структури, характерної для регіонів-лідерів, приречені на невдачу.

Більш правильним видається шлях активізації діяльності тих галузей регіонів, в яких концентруються найбільш розвинуті і надлишкові в даному регіоні фактори виробництва.

Література

1. Амоша О. І., Вишневецький В. П., Збаразська Л. О. Промислова політика України: концептуальні орієнтири на середньострокову перспективу //

- Економіка України. – 2009. – № 11 – 12. 2. **Артамонов Е. А.** Некоторые аспекты региональной промышленной политики / Е. А. Артамонов // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 3 (31). – С. 45 – 48. 3. **Брегед А. Ю.** Основи політології: навч. посіб. / А. Ю. Брегеда; вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2000. – 312 с. 4. **Буркинський Б. В.** Регіонально-промислова політика / Б. В. Буркинський, Є. Ф. Степаненко // Вісник Академії економічних наук України. – 2004. – № 1. – С. 3 – 9. 5. **Вторушина Т. М.** Основные тенденции и проблемы в проведении региональной промышленной политики в Ханты-Мансийском автономном округе – Юрге [Электронный ресурс] / Т. М. Вторушина // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2009. – № 114. – С. 84 – 88. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-tendentsii-i-problemy-v-provedenii-regionalnoy-promyshlennoy-politiki-v-hantu-mansiyskom-avtonomnom-okruge-yugre>. 6. **Захарченко В. І.** Про регіональну промислову політику в Україні / В. І. Захарченко // Суспільство і економіка. – 2004. – № 5. – С. 118 – 136. 7. **Макаренко І. О.** Сучасні складові державної промислової політики України [Електронний ресурс] / І. О. Макаренко // Державне управління: удосконалення та розвиток: Електронне наук. фах. видання. – 2011. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=113>. 8. **Нестеренко Л.,** Рокоча В. Економічна політика в соціальному ринковому господарстві // Економіка України. – 100. – № 2. – С. 31. 9. **Про Концепцію державної регіональної політики:** Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 983. 10. **Про Концепцію державної промислової політики:** Указ Президента України від 12.02.2003 р. № 102/2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 7. – Ст. 278. 11. **Про Стратегію економічного та соціального розвитку України „Шляхом європейської інтеграції” на 2004 – 2015 роки:** Указ Президента України 28.04.2004 р. № 493/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 18. – Ст. 1278. 12. **Райнін І. Л.** Регіональна промислова політика та регіональний промисловий потенціал [Електронний ресурс] / І. Л. Райнін, І. М. Волик // Бизнес Информ. – 2010. – № 11. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bi/2010_11/78-80.pdf. 13. **Романюк С. А.** Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: регіональні дослідження : монографія / С. А. Романюк. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 112 с. 14. **Тарасенко Ю. Г.** Промислова політика, як необхідна передумова розвитку регіонів України [Електронний ресурс] / Ю. Г. Тарасенко. – 2007. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2._SND_2007/Gosupravlenie/19266.doc.htm. 15. **Таказова М. Т.** Развитие промышленной политики в регионах [Электронный ресурс] / М. Т. Таказова. – 2011. – Режим доступу : <http://www.tmy.mwport.ru/files/2011-2econ-07.pdf>. 16. **Чумаченко М. Г.** Регіональна промислова політика // Економіка України та шляхи її подальшого реформування : Матеріали Всеукраїнської наради економістів 15 – 16 вересня 1995 р. – К. : Генеза, 1996. – С. 99 – 100
- Кудріна О. Ю. Регіональна промислова політика: елементи теорії, логіки та понятійного апарату**
- У статті досліджено особливості підходів до розуміння поняття „регіональна промислова політика” різними науковцями. Наведено основні характеристики та принципи дослідження цієї наукової категорії. На основі проведеного аналізу сформовано власний підхід до визначення терміну з урахуванням всіх особливостей та критеріїв фактичного синтезу теоретичної оцінки об’єкту дослідження.
- Ключові слова:* державна промислова політика, промислова політика, регіональна політика, регіональна промислова політика.
- Кудрина О. Ю. Региональная промышленная политика: элементы теории, логики и понятийного аппарата**
- В статье исследованы особенности подходов к пониманию понятия „региональная промышленная политика” различными учеными. Приведены основные характеристики и принципы исследования этой научной категории. На основе проведенного анализа сформирован собственный подход к определению термина с учетом всех особенностей и критериев фактического синтеза теоретической оценки объекта исследования.
- Ключевые слова:* государственная промышленная политика, промышленная политика, региональная политика, региональная промышленная политика.
- Kudrina O. Yu. Regional Industrial Policy: Elements of the Theory, Logic and Conceptual Apparatus**
- This paper investigates the features of approaches to understanding the concept of “regional industrial policy” by different researchers. The basic characteristics and principles of scientific research category. Based on the analysis formed its own approach to the definition of all the features and criteria for evaluation of the actual synthesis of theoretical research object.
- Key words:* state industrial policy, industrial policy, regional policy, regional industrial policy.
- Стаття надійшла до редакції 14.02.2014
Прийнято до друку 25.06.2014